

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

آینه معرفت

(نشریه علمی فلسفه و کلام اسلامی)
سال بیست و یکم، شماره ۶۸ / پاییز ۱۴۰۰

صاحب امتیاز:
دانشگاه شهید بهشتی
دانشکده الهیات و ادیان

مدیر مسئول:
دکتر حسن سعیدی

سر دبیر:
دکتر نصراله حکمت

مدیر داخلی:
دکتر زکریا بهارنژاد

اعضای هیئت تحریریه به ترتیب الفبا:

دکتر محمد ابراهیمی ورکیانی (دانشیار دانشگاه شهید بهشتی)، دکتر سیدعلی اکبر افجه‌ای (استاد دانشگاه علامه طباطبائی)، دکتر رضا اکبریان (استاد دانشگاه تربیت مدرس)، دکتر محسن جوادی (استاد دانشگاه قم)، آیت الله دکتر سیدحسن سعادت مصطفوی (دانشیار دانشگاه امام صادق)، دکتر حسن سعیدی (دانشیار دانشگاه شهید بهشتی)، دکتر محمدعلی شیخ (استاد دانشگاه شهید بهشتی)، دکتر منوچهر صانعی (استاد دانشگاه شهید بهشتی) دکتر قربان علمی (دانشیار دانشگاه تهران)

همکاران علمی این شماره به ترتیب الفبا:

دکتر حسین اترک، دکتر حسین بیات، دکتر محمد رضا بیات، دکتر زکریا بهارنژاد، دکتر محسن جاهد، دکتر رحیم دهقان سیمکانی، دکتر محمدعلی دیباجی، دکتر مریم سالم، دکتر حسن سعیدی، دکتر سید محمد اسماعیل سیدهاشمی، دکتر محمدجواد شمس، دکتر پرویز عباسی داکانی، دکتر مهرداد فرهودی، دکتر علی مرادخانی

مترجم چکیده‌ها:
دکتر محمد رضا عنانی سراب

ویراستار:
فروغ کاظمی

صفحه آرا:
مریم میرزایی

کارشناس:
حسین مقیسه (صادقی)

نشانی: تهران، اوین، دانشگاه شهید بهشتی، دانشکده الهیات و ادیان، دفتر نشریه کد پستی: ۱۹۸۳۹۶۹۴۱۱

www.scj.sbu.ac.ir
E-Mail: ayenehmarefat@sbu.ac.ir

تلفکس: ۲۲۴۳۱۷۸۵ تلفن: ۲۹۹۰۵۶۹۴
چاپ و صحافی: چاپخانه دانشگاه شهید بهشتی

در تاریخ ۹۱/۱۰/۲۵ طی نامه ۲۰۵۱۳۹/۳/۱۸ رتبه علمی پژوهشی نشریه آئینه معرفت توسط کمیسیون نشریات وزارت علوم و تحقیقات و فناوری تمدید اعتبار شده است.

دسترسی به مقالات این نشریه آزاد است.
نشریه علمی آئینه معرفت در سایت زیر به طور تمام متن قابل بازیابی است:

www.ISC.gov.ir
www.SCJ.sbu.ac.ir
www.Magiran.com

پایگاه استنادی علوم جهان اسلام
پایگاه نشر دانش (پند)
بانک اطلاعات نشریات کشور (مگیران)

شروع انتشار: زمستان ۱۳۸۲
سال نشر: ۱۴۰۰
قیمت تک شماره: ۲۵۰۰۰ تومان

توجه: مسئولیت مطالب و نظریات مطرح شده در مقاله‌های این نشریه علمی بر عهده نویسندگان آن است و چاپ آنها به معنای تأیید آنها نیست.

۱. راهنمای نگارش مقالات

- مشخصات نویسنده: نام و نام خانوادگی، مرتبه علمی و سازمان متبوع صاحب اثر (مؤلف / مترجم)، نشانی دقیق پستی و الکترونیکی و تلفن تماس در پایان مقاله آورده شود.
- تصمیم گیری در مورد چاپ مقاله ها توسط هیئت تحریریه و دو داور متخصص در بازه زمانی ۵ ماه صورت می پذیرد.
- مقاله در نشریه دیگر چاپ نشده یا همزمان برای سایر مجلات ارسال نشده باشد.
- در مقاله هایی که بیش از یک مؤلف دارد باید نویسنده مسئول مشخص شود و مقاله های دانشجویان در مقطع تحصیلات تکمیلی با معرفی استاد راهنما برای داوری ارسال خواهد شد.
- مسئولیت مطالب مندرج در مقاله ها بر عهده نویسنده (یا نویسندگان) است.

۲. ساختار مقاله و روش نوشتن آن

- عنوان مقاله ناظر بر موضوع تحقیق، کوتاه و رسا باشد.
- چکیده؛ حدود ۲۰۰-۱۵۰ کلمه به زبان فارسی و انگلیسی نوشته شود و دربردارنده شرح کوتاه و جامع محتوای نوشتار باشد، شامل: بیان مسئله؛ هدف؛ ماهیت پژوهش و نتیجه باشد.
- مقاله های ارسالی مرتبط با زمینه های تخصصی فلسفه و کلام اسلامی به زبان فارسی، پذیرفته می شود.
- مقاله ها در کادر مشخص شده مجله (راست، چپ و پایین ۴/۵ سانتیمتر و بالا ۶ سانتیمتر) و قلم زر ۱۳، حداکثر ۲۵ صفحه - تنظیم شود.
- دریافت مقاله فقط از طریق سامانه پند، سامانه مدیریت نشر به آدرس www.jipt.sbu.ac.ir امکان پذیر است.

۳. فهرست منابع و مآخذ

کتاب: نام خانوادگی، نام (نویسنده)، عنوان کتاب، شماره جلد، نام مترجم یا مصحح و غیره، محل نشر، نام ناشر، سال نشر.

مقاله:

الف) چاپ شده در مجموعه یا دایرةالمعارف :

نام خانوادگی، نام (نویسنده)، «عنوان مقاله»، نام مترجم، عنوان مجموعه یا دایرةالمعارف، اهتمام کننده، محل نشر، نام ناشر، سال نشر، صفحه ها.

ب) چاپ شده در مجلات:

نام خانوادگی، نام (نویسنده)، «عنوان مقاله»، نام مترجم، نام مجله، دوره یا جلد، شماره (فصل / ماه و سال)، صفحه‌ها.

ج) چاپ شده در روزنامه:

نام خانوادگی، نام (نویسنده)، «عنوان مقاله»، نام مترجم، نام روزنامه، شماره (روز و ماه و سال)، صفحه.

پایان نامه و منابع الکترونیکی: نام خانوادگی، نام، نام مقاله، آدرس اینترنتی، تاریخ

از نویسندگان محترم تقاضا می‌شود از ارسال مقالاتی که مطابق شیوه‌نامه نیست، خودداری فرمایند؛ صرفاً مقالاتی مورد ارزیابی قرار می‌گیرند که مطابق شیوه‌نامه نگاشته شده باشند.

فهرست مطالب

۷	امکان وقوع فعل ویژه الهی در جهان، سعید معصومی	
۹	بررسی هستی و چیستی «هنر متعالی» از منظر حکمت متعالیه، سید نورالدین محمودی	
۱۱	حسن و قبح ذاتی و قانون طبیعی؛ تحلیل و مقایسه مؤلفه‌ها و میزان کارآمدی محمدحسین انصاری چشمه - رحیم دهقان - ابراهیم نوئی	
۱۵	نحوه مواجهه برخی از نویسندگان ایرانی در اثبات و ابطال نظریه تکامل بی‌بی مهدیه طباطبایی - هادی صمدی	
۱۹	منابع و گستره علم امام در «مشارق انوارالیقین بُرسی» عمران پناه‌لو - محسن احتشامی‌نیا - عبدالمجید طالب‌تاش	
۲۳	جایگاه هنر در اندیشه ابن‌سینا و نسبت آن با عقل و عرفان بهرام چم‌سورکی - نصرالله حکمت	
۲۶	تحلیل انتقادی آراء ابن‌تیمیه بر انگاره عرفانی «اعیان ثابتة» رضا جلیلی - مرتضی خسروشاهی	
	<i>The Possibility of Special Divine Acts, Saeed Masoumi</i>	8
	<i>Examining the Existence and the Nature of "Transcendent Art" from the Perspective of Transcendent Wisdom, Seyed Nuredin Mahmoudi</i>	10
	<i>Natural Law and Intrinsic Good and Evil: Analysis and Comparison of Constituents and Level of Efficacy, Mohammad Hossein Ansari Cheshmaeh - Rahim Dehghan Ebrahim Nouee</i>	13
	<i>The Approach of Some Iranian Authors toward Verification or Falsification of the Theory of Evolution, Bibi Mahdiye Tabatabae- Hadi Samadi</i>	17
	<i>Sources and Scope of Imam's Knowledge in "Mashareq Anwar al-Yaqin Bursi" Omran Panahlo- Mohsen Ehteshaminia- Aabdolmajid talebtash</i>	21
	<i>The Place of Art in Ibn Sina's Ideas and Its Relation to Reason and Mysticism Bahram Chamsuoraki- Nasrollah Hekmat</i>	24
	<i>Ibn Taymiyyah's Views on Mystical Perception of "Fixed Entities" (Ayn Sabitah); A Critical Analysis, Reza Jalili- Morteza Khosroshahi</i>	27

امکان وقوع فعل ویژه الهی در جهان

سعید معصومی*

چکیده

هنگام وقوع حوادث و بلایای طبیعی، مانند کرونا، معمولاً این پرسش مطرح می‌شود که چرا خداوند برای جلوگیری از آنها مداخله نکرده است. در این مقاله، به این موضوع خواهیم پرداخت؛ به طور مشخص این پرسش را در نهایت پاسخ خواهیم داد که آیا فعل ویژه الهی می‌تواند در جهان جاری باشد؛ به عبارت دیگر، آیا جاری بودن فعل ویژه الهی در جهان و وجود قوانین طبیعت که برخی از آنها موجبیتی هم هستند در تعارض نیست؟ آنچه تحلیل و بررسی این مقاله نشان می‌دهد این است که فعل ویژه غیرمداخله‌گرانه الهی به طور مستقیم می‌تواند در جهان عمل کند اما در موارد بسیار بسیار نادر. کلیدواژه‌ها: فعل ویژه الهی؛ موجبیت؛ قوانین طبیعت؛ فعل غیر مداخله‌گرانه؛ مکانیک کوانتومی.

* عضو هیئت علمی پژوهشکده مطالعات بنیادین علم و فناوری دانشگاه شهید بهشتی (نویسنده مسئول)

The possibility of the occurrence of a special divine act in the world

Saeed Masoumi*

Abstract

When a natural disaster, such as corona, occurs, the question is often asked why God did not intervene to prevent it from happening. In this paper, we address this issue. In specific, the main issue we deal with in the present paper is whether a particular divine act can be carried out in the world. In other words, we raise the question of whether or not the presuppositions of the special divine act in the world and the presupposition of the laws of nature, some of which are causal, are contradictory. In fact, we consider the rationality of the possibility of special divine acts in the world, and we try to consider their implications for the laws of nature, especially the causal laws. In this regard, we make some remarks about causality. It is concluded that the special non-interventionist divine act can be exercised directly in the world, but it can occur in very, very rare cases.

Key Terms: *special divine act, causality, laws of nature, non-interventionist, quantum mechanics.*

* Shahid Beheshti University

masoumisaeed@yahoo.com

بررسی هستی و چیستی «هنر متعالی» از منظر حکمت متعالیه

سید نورالدین محمودی *

چکیده

از ویژگی‌های برجسته حکمت متعالیه، توجهی است که به زیبایی در صنایع لطیفه دارد. ملاصدرا از منظر وجودشناسی به هنر و زیبایی‌شناسی هنری و ارتباط عشق و هنر و توانمندی‌های نهفته در هنر نگاه کرده و به جزئیاتی پرداخته که در افق زیبایی‌شناسی قابل توجه و تأمل است. طبق مفروضات هستی‌شناختی و انسان‌شناختی ملاصدرا، انسان دارای عوالمی است و هنر به عنوان صنایع لطیفه انسان در این عوالم رشد و نضج می‌یابد. در این مقاله تلاش شده است که هنر و آفرینش به عنوان اثر هنری از منظر ملاصدرا تبیین شود. بر اساس نتایج پژوهش در حکمت صدرایی هنر متعالی از نظر ملاصدرا آدمی را به تشبه به باری تعالی می‌رساند. ملاصدرا به هنر به صورت عام و فراگیر می‌نگرد و به آن صیغه معنوی و قدسی می‌دهد. از آنجا که هنر و صنایع لطیفه را با عشق عقیف و زیبایی‌شناسی معنوی پیوند می‌زند و هدف از آن را رسیدن به معشوق حقیقی و زیبایی‌های ملکوتی تلقی می‌کند و در واقع برای هنر جایگاه ارزشی، معنوی و قدسی قایل است. ملاصدرا در تلقی خود از هنر گامی فراتر نهاده و دیدگاه خود را در قالب یک نظریه واحد که می‌توان آن را «محاکات متعالی» خواند ارائه می‌کند.

کلیدواژه‌ها: هنر، آفرینش اثر هنری، عالم خیال، حکمت صدرا.

* هیئت علمی دانشکده اخلاق و تربیت پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی (نویسنده مسئول)
nmahmoudi@ut.ac.ir

Examining the Existence and the Nature of "Transcendent Art" from the Perspective of Transcendent Wisdom

Seyed Nuredin Mahmoudi*

Abstract

One of the outstanding features of transcendent wisdom is its attention to beauty in fine arts. From the ontological point of view, Mulla Sadra has looked at art and artistic aesthetics and the relationship between love and art and the abilities hidden in art and has dealt with details that are remarkable and contemplative in aesthetics. According to Mulla Sadra's ontological and anthropological assumptions, man has worlds and art, as a subtle human industry, grows and matures in these worlds. In this article, an attempt has been made to explain art and creation as a work of art from the perspective of Mulla Sadra. According to the results of the present study, in Sadra's wisdom, transcendent art makes a person look like a transcendent being. Mulla Sadra looks at art in a general and all-encompassing way and gives it a spiritual and sacred character. Because it connects fine arts and crafts with virtuous love and in fact gives art a valuable, spiritual and sacred place. Mulla Sadra goes a step further in his conception of art and presents his point of view in the form of a single theory which can be called "transcendent imitation".

Key Terms: *art, creation of artwork, world of imagination, wisdom of Sadra.*

* Institute for Humanities and Cultural Studies nmahmoudi@ut.ac.ir
Reception date: 1400/3/10 Acceptance date: 400/8/3

نشریه علمی آینه معرفت

دانشگاه شهید بهشتی، پاییز ۱۴۰۰

Scientific Journal of Ayeneh Ma'refat
Shahid Beheshti University

علمی پژوهشی

کد مقاله: ۱۰۵۸

صفحات: ۷۰-۴۹

Doi: 10.52547/jipt.2021.221361.1058

حسن و قبح ذاتی و قانون طبیعی؛ تحلیل و مقایسه مؤلفه‌ها و میزان کارآمدی

محمدحسین انصاری چشمه *

رحیم دهقان **

ابراهیم نوئی ***

چکیده

در حوزه نظریات اخلاقی؛ گاهی دو نظریه حسن و قبح ذاتی و نظریه قانون طبیعی یکسان پنداشته می‌شود. دلیل این امر عدم تبیین نظریه قانون طبیعی و عدم تبیین تفاوت‌های بین این دو نظریه است. مطابق یافته‌های این مقاله، شش تفاوت کلیدی بین این دو نظریه وجود دارد: ۱. در نظریه قانون طبیعی شناخت ارزش‌ها از نوع تذکار است، برخلاف حسن و قبح ذاتی؛ ۲. در نظریه قانون طبیعی، طبق تقریری که اخلاق را مبتنی بر ظرفیت‌های طبیعی انسان و نیازها و گرایش‌های درونی انسان می‌داند، اخلاق مبتنی بر انسان‌شناسی است حال آنکه نظریه حسن و قبح ذاتی به بنیان انسان‌شناختی بحث نپرداخته است؛ ۳. در نظریه قانون طبیعی منشأ گزاره‌های عقل عملی به خیرات بنیادین باز می‌گردد و خیرات بنیادین در نیازهای طبیعی و امیال ریشه دارند اما در نظریه حسن و قبح ذاتی، منشأ گزاره‌های عقل عملی «حسن عدل» و «قبح ظلم» دانسته می‌شود که خود آنها به بدیهیات عقل نظری بازگشت می‌کنند؛ ۴. نظریه قانون طبیعی در پاسخ به مسئله انگیزه اخلاقی و مسئله رابطه باید و هست، کاربردهای موفق‌تری دارد؛ ۵. تقریری که نظریه قانون طبیعی از حسن و قبح ارائه می‌دهد با تقریر نظریه حسن و قبح ذاتی متفاوت است؛ نظریه حسن و قبح ذاتی؛ با تکیه بر استدلال‌های عقلانی حقایق اخلاقی را در عالم نفس الامر یا در میان حقایق خارج از وجود انسان از قبیل

ansari.hosein34@yahoo.com

r_dehghan@sbu.ac.ir

e-noei@sbu.ac.ir

* دانشجوی دکتری گروه مدرسی معارف، دانشگاه شهید بهشتی (نویسنده مسئول)

** عضو هیئت علمی دانشگاه شهید بهشتی

*** عضو هیئت علمی دانشگاه شهید بهشتی

تاریخ پذیرش: ۱۴۰۰/۸/۸

تاریخ دریافت: ۱۴۰۰/۱/۲۲

ذات فعل جستجو می‌کند حال آنکه نظریه قانون طبیعی؛ بنیان قوانین اخلاقی را در ظرفیت های طبیعی نهاده شده در وجود انسان در مسیر غایت می‌داند. این مقاله با روش تحلیلی - توصیفی تلاش نموده تا تفاوت‌های این دو نظریه را تبیین نماید.

کلیدواژه‌ها: قانون طبیعی، حُسن ذاتی، اخلاق، طبیعت انسان.

Natural Law and Intrinsic Good and Evil: Analysis and Comparison of Constituents and Level of Efficacy

Mohammad Hossein Ansari Cheshmaeh *

Rahim Dehghan **

Ebrahim Nouee ***

Abstract

In the field of ethics, the theories of natural law and the inherent good and evil are sometimes considered the same. The reason is that the theory of natural law has not been clearly defined and no attempt has been made to identify the differences between the two theories. According to the findings of the present study, there are six key differences between the two: (1) In the theory of natural law, contrary to the theory of intrinsic good and evil, recognition of values is a kind of reminder; (2) in the theory of natural law, ethics is based on human capacity, intrinsic needs and orientations; (3) In the theory of natural law, the origin of the propositions of practical reason goes back to fundamental goodness which is rooted in the natural needs and desires; (4) These two theories are formulated in two completely different intellectual traditions, one in the Aristotelian ethics and the other in the Islamic ideological theology; (5) The theory of natural law has more successful applications; (6) The interpretation of the theory of natural law is different from that of the theory of intrinsic good and evil. Relying on intrinsic goodness, the theory of intrinsic good and evil, seeks moral truths among facts outside human existence, such as the essence of action based on rational arguments, while the theory of natural law lays the foundation of moral laws in

* Shahid Beheshti University

** Shahid Beheshti University

*** Shahid Beheshti University

ansari.hosein34@yahoo.com

r_dehghan@sbu.ac.ir

e-noei@sbu.ac.ir

natural capacities of human existence. Adopting an analytical-descriptive method, the present paper tries to explain the differences between these two theories.

KeyTerms: *natural law, intrinsic goodness, ethics, human nature.*

نشریه علمی آینه معرفت

دانشگاه شهید بهشتی، پاییز ۱۴۰۰

Scientific Journal of Ayeneh Ma'refat
Shahid Beheshti University

علمی پژوهشی

کد مقاله: ۱۱۲۶

صفحات: ۷۱-۹۸

Doi: 10.52547/jipt.2022.222969.1126

نحوه مواجهه برخی از نویسندگان ایرانی در اثبات و ابطال نظریه تکامل

بی بی مهدیه طباطبایی *

هادی صمدی **

چکیده

اندیشمندان و متفکران ایرانی با اظهارنظر درباره اثبات یا ابطال نظریه تکامل زیستی مورد نظر داروین، به نحو کلی درباره آن داوری کرده‌اند. دو دسته از ایضاح‌ها می‌تواند اظهار نظرهای آتی را دقت بخشد: نخست توجه به اینکه این ادعا متشکل از چندین زیر نظریه است: «خود تکامل»، «انتخاب طبیعی»، «نیای مشترک»، و «تدریجی گرایی» به نظر می‌رسد، در نوشته‌های برخی از نویسندگان ایرانی به مقدار زیادی با هم خلط شده‌اند. عموم متفکران ایرانی مانند اصفهانی، علامه طباطبایی، علامه جعفری، مطهری، یدالله سبحانی، مکارم شیرازی، مصباح یزدی، سبحانی، مشکینی، عبدالکریم سروش به مسئله انتخاب طبیعی و نیای مشترک اشاره کرده‌اند و دلیل رد یا ابطال این نظریه را بر اساس این دو مؤلفه می‌دانند. همچنین لازم است به هنگام سخن گفتن از شأن اثباتی یا ابطالی یک نظریه به تحلیل‌هایی که در گذشته و در فلسفه علم نسبت به ابطال یا اثبات نظریه علمی ارائه شده است، توجه شود. در این مقاله نشان داده می‌شود که برخی اظهارنظرهای نویسندگان ایرانی کمتر ناظر به این دو نکته بوده است و البته به برخی استنهاها اشاره خواهد شد. یافته‌های نویسندگان در این مقاله دو نکته است: نخست اینکه نظریه انتخاب طبیعی به عنوان یک اصل، قابلیت اثبات ریاضیاتی دارد و بنابراین ابطال ناپذیر است. دوم اینکه سایر بخش‌های

* دانشجوی دکتری فلسفه و کلام اسلامی، دانشکده حقوق الهیات و علوم سیاسی؛ واحد علوم و تحقیقات، دانشگاه آزاد اسلامی، تهران، ایران
mahdiye.tabatabae@yahoo.com

** استادیار گروه فلسفه، دانشکده حقوق، الهیات و علوم سیاسی؛ واحد علوم و تحقیقات، دانشگاه آزاد اسلامی، تهران، ایران
samadi@srbiau.ac.ir (نویسنده مسئول)

نظریه تکامل ابطال‌ناپذیر و اثبات‌ناپذیرند، اما اصلاح‌پذیرند. به همین دلیل بخش‌های زیادی از نظریه، از زمان داروین تاکنون ابطال یا اصلاح شده‌اند. کلیدواژه‌ها: تکامل، انتخاب طبیعی، اثبات، ابطال، ایرانی.

The Approach of Some Iranian Authors toward Verification or Falsification of the Theory of Evolution

Bibi Mahdiye Tabatabae*
Hadi Samadi**

Abstract

Those Iranian authors who have commented on the verification or falsification of the theory of evolution have approached it in very general way. Two types of explications can make future comments more accurate: first, noticing the fact that this theory consists of several sub-theories: It seems that 'evolution-as-such', 'natural selection', 'common ancestor', and 'gradualism' are largely confused in the writings of some Iranian writers. Most Iranian thinkers (Isfahani, Allameh Tabatabai, Allameh Jafari, Motahhari, Yadollah Sahabi, Makarem Shirazi, Mesbah Yazdi, Sobhani, Meshkini, and Abdolkarim Soroush) point to the issue of natural selection and common ancestor and believe that the reason for refutation or falsification of this theory is based on these two sub-theories. When considering the verification or falsification of a theory, it is necessary to pay attention to the analyses that have been made in the philosophy of science over the last century about the refutation and proof of a scientific

* Islamic Azad University, Science and Research Branch

mahdiye.tabatabae@yahoo.com

** Islamic Azad University Science and Research Branch

samadi@srbiau.ac.ir

theory. The present paper shows that the majority of Iranian writers' comments are based on these two sub-theories, though there are some exceptions. The authors' findings in this paper are twofold: first, the theory of natural selection as a principle is mathematically provable and therefore not subject to falsification. Second, other parts of the theory of evolution are falsifiable and unprovable, but subject to modification. That is why, many parts of the theory have been refuted or modified since Darwin.

Key Terms: *evolution, natural selection, verification, falsification, Iranian.*

منابع و گستره علم امام در «مشارق انوارالیقین بُرسی»

عمران پناه‌لو*

محسن احتشامی‌نیا**

عبدالمجید طالب‌ناش***

چکیده

در فرهنگ شیعی امام دارای فضائل، مناقب و اوصاف و صفات منحصر به فرد است و علم او فراتر از علم افراد عادی است زیرا علم او از مجاری و مبادی خاص الهی منشأ می‌گیرد. حافظ رجب بُرسی از علمای قرن هشتم(ق)، در کتاب «مشارقُ انوارالیقین فی اسرارِ امیر المؤمنین» بیش از هفتاد روایت را که ناظر به علم الهی، ائمه(ع) هستند ذکر کرده و براین باور است که روایات مذکور، مؤید الهی بودن علم ائمه است و در صدد برآمده است تا مبانی آنها را تبیین نماید. از آنجا که آراء و نظرات بُرسی تا حدودی متفاوت از دیگر متفکران شیعی مذهب است، بر آن شدیم، اندیشه‌های وی را در قالب یک مقاله به نمایش بگذاریم. یافته‌های ما گواهی می‌دهد که بُرسی، هم منابع علم امام معصوم و نیز ابعاد مختلف علم و آگاهی او را از روایات اهل بیت(ع) به خوبی استخراج و استنباط کرده و براین باور است که علم امام، منحصر و محدود به دانستن معارف و احکام شرعی نیست، بلکه شامل اموری از قبیل: دانستن اسم اعظم الهی، علم جامعه، علم جفر، علم به حوادث «ماکان» و «مایکون» علم به بلایا، و علم تمام زبان‌ها، حتی زبان حیوانات، علم به کتب پیامبران پیشین، علم به عالم برزخ و قیامت و احوال بهشت و جهنم؛ نیز می‌شود. هرچند برای تبیین بهتر و بیشتر مسائل مطرح در این مقاله از منابع متعدد و مختلفی بهره برده‌ایم، لیکن محور اصلی

* دانشجوی دکتری علوم قرآن و حدیث، واحد تهران مرکزی، دانشگاه آزاد اسلامی، تهران، ایران (نویسندهٔ اول)
anahlo1974@gmail.com

** استادیار گروه علوم قرآن و حدیث، واحد تهران مرکزی، دانشگاه آزاد اسلامی، تهران، ایران (نویسندهٔ مسئول)
ehteshaminia@yahoo.com
talebtash@yahoo.com

*** دانشیار گروه علوم قرآن و حدیث، واحد کرج، دانشگاه آزاد اسلامی، کرج، ایران

این پژوهش کتاب «مَشَارِقُ أَنْوَارِ الْيَقِينِ فِي أَسْرَارِ أَمِيرِ الْمُؤْمِنِينَ (ع)» بررسی بوده است. این مقاله، نخست با روش گردآوری داده‌ها و سپس با روش توصیفی و تحلیلی نوشته شده است.

کلیدواژه‌ها: امام، علم امام، منابع علم امام، رجب بررسی، مشارق انوارالیقین.

Sources and Scope of Imam's Knowledge in "Mashareq Anwar al-Yaqin Bursi"

Omran Panahlo*
Mohsen Ehteshaminia**
Aabdolmajid talebtash***

Abstract

In the Shiite culture, the Imam has unique virtues, attributes, and his knowledge is beyond the knowledge of ordinary people, because his knowledge has divine origins. In his book titled "Mashareq al-Anwar al-Yaghin fi Asrar al-Amir al-Mu'minin", Hafiz Rajab Bursi, one of the scholars of the eighth century A.H., has mentioned more than seventy narrations that testifies to the divine knowledge of the Imams (A.S.). He believes that these narrations are proof of the divine origins of Imam's knowledge. He has tried to explain the bases of this knowledge. Since Bursi's views are somewhat different from those of other Shiite thinkers, we decided to present his ideas in the form of an article. Our findings testify that Bursi has inferred the sources of the knowledge of the infallible Imam and the various aspects of his knowledge and awareness. His belief is that Imam's knowledge is not limited to shariah law and includes different types of knowledge such as: knowledge of the great names of God, knowledge of society, knowledge of Jafr, knowledge of the events of "Makan" and "Mayakon", knowledge of

* Islamic Azad University, Central Tehran Branch

panahlo1974@gmail.com

** Islamic Azad University, Central Tehran Branch

m.ehteshaminia@yahoo.com

*** Islamic Azad University, Karaj Branch

talebtash@yahoo.com

disasters, and knowledge of all languages, even the language of animals, knowledge of the holy scriptures of previous prophets, knowledge to the world of purgatory and resurrection and the state of heaven and hell. Although, with aim of better explaining the issues raised in this article, we have used various sources, the focus has been on "Mashareq al-Anwar al-Yaqin fi Asrar al-Amir al-Mu'minin". The method adopted in the present study is an empirical descriptive-analytical one.

Key Terms: *Imam, Imam's knowledge, sources of Imam's knowledge, Rajab Borsi, Mashareq Anwar Al-Yaqin.*

نشریه علمی آینه معرفت

دانشگاه شهید بهشتی، پاییز ۱۴۰۰

Scientific Journal of Ayeneh Ma'refat
Shahid Beheshti University

علمی پژوهشی

کد مقاله: ۱۱۳۳

صفحات: ۱۴۶-۱۲۷

Doi: 10.52547/jipt.2021.223085.1133

جایگاه هنر در اندیشه ابن سینا و نسبت آن با عقل و عرفان

بهرام چم سورکی*

نصرالله حکمت**

چکیده

انسان و خدا محورهای اصلی تفکر ابن سینا هستند. انسان به عنوان موجودی در میانه دنیای محسوسات، و عالم عقول و مجردات، ثمره آفرینش است و به نظر او، شناخت خدا، غایت مابعدالطبیعه و مهم‌ترین بخش تفکر است، که اعتبار علوم دیگر به نسبت آن سنجیده می‌شود. برای شناخت هنر در تفکر ابن سینا، باید جایگاه آن را نسبت به این غایت مشخص کرد، مسئله‌ای که به هنر در جهان‌شناسی سینوی، جایگاهی ویژه می‌دهد. جهان سینوی مشتمل بر دایره‌ای است که در قوس نزولی، از مبدأ آغاز و به ماده ختم می‌شود و در قوس صعودی از انسان آغاز می‌شود و به سمت عالم عقول و مجردات حرکت می‌کند. عقل نخستین قابلیت انسان در قوس صعودی است که مورد توجه ابن سینا قرار می‌گیرد، امری که با توجه به وقوف ابن سینا به محدودیت‌ها و ظرفیت‌هایش، او را به سمت سنجش عقل پیش می‌برد، حاصل این بررسی، ظهور عرفان و هنر در آثار ابن سیناست؛ هر چند ابن سینا عرفان را توانا در سلوک و سیر صعودی می‌داند، اما بیان‌ناپذیری و سکوت عرفان، و محدود بودن آن در میان افرادی خاص، او را به سمت هنر سوق می‌دهد. کلیدواژه‌ها: هنر، نقد عقل، عرفان، داستان‌های رمزی.

bahram_cham@yahoo.com
n_hekmat@sbu.ac.ir

* دانشجوی دکتری گروه فلسفه هنر، واحد علوم و تحقیقات، دانشگاه آزاد اسلامی، تهران
** عضو هیئت علمی دانشگاه شهید بهشتی (نویسنده مسئول)

تاریخ دریافت: ۱۴۰۰/۵/۱۳ تاریخ پذیرش: ۱۴۰۰/۸/۴

The Place of Art in Ibn Sina's Ideas and Its Relation to Reason and Mysticism

Bahram Chamsuoraki*
Nasrollah Hekmat**

Abstract

Man and God constitute the central pillars of Ibn Sina's ideas. From Ibn Sina's view, man as an entity in the world of sense objects and the world of intellects and non-material objects is the outcome of creation and the knowledge of God is the essential goal of the world after and the most important part of thought. The validity of other types of knowledge are assessed against the knowledge of God. To understand the status of art in Ibn Sina's ideas, one should determine its place against this end. What gives art a special place in Ibn Sina's cosmology is the fact that Ibn Sina's world is a circle whose descending arc starts with the originator and ends with the material and in its ascending arc it starts with man and moves toward the world of intellects and non-materials. The prime intellect is within the capacity of man. Being aware of his limitations and capacities, Ibn Sina approaches the assessment of intellect. The outcome of his assessment is the appearance of mysticism and art in Ibn Sina's world. Although Ibn Sina considers mysticism capable enough for the

* Islamic Azad University, Science and Research Branch

bahram_cham@yahoo.com

** Shahid Beheshti University

n_hekmat@sbu.ac.ir

spiritual journey, the difficulty of its expression and mysticism's silence and its limitation to special individuals are the factors which guided him toward art.

Key Terms : *art, critique of reason, mysticism, mysterious stories.*

تحلیل انتقادی آراء ابن تیمیه بر انگاره عرفانی «اعیان ثابتة»

رضا جلیلی *

مرتضی خسرو شاهی **

چکیده

از منظر ابن تیمیه، اعیان ثابتة را باید یکی از ارکان مهم نظریه وحدت وجود دانست. او بر این باور است که ثبوت معدوم و شیء دانستن آن از سوی ابن عربی، کفرآمیز و بدتر از نظریه ثابتات ازلی معتزله است. مقاله پیش‌رو که با شیوه توصیفی-تحلیلی و به روش کتابخانه‌ای به بررسی سخنان ابن تیمیه پرداخته است، می‌کوشد تا به تبیین این دیدگاه بپردازد و آراء وی را تحلیل و بررسی کند. ابن تیمیه را می‌توان در یک نظر کم بهره از علم عرفان و اصطلاحات آن دانست؛ چرا که در سرتاسر آثار خود با ذهنی تحصیلی و مادی‌گرایانه و نیز بدون توجه به زبان و اصطلاحات رایج عرفانی به نقد اصول و مبانی آن پرداخته است. اعیان ثابتة در منظومه فکری ابن عربی، در حضرت علمی (تعین ثانی) حق تعالی، دارای شئیت ثبوتی است نه شئیت وجودی و با تجلی اسماء و صفات الهی مستقیم مرتبط است. براین اساس وی معتقد است، اسمای الهی از مسیر اعیان ثابتة ظهور می‌یابند و اعیان خارجی مظاهر و آثار وجودی اعیان ثابتة‌اند؛ بنابراین باید گفت: نه اشکالات ثابتات ازلی دامن‌گیر این نظریه است و نه انتقادات ابن تیمیه. ریشه اشکال نقدهای ابن تیمیه در مبانی هستی‌شناسی و معرفت‌شناختی او دارد.

کلیدواژه‌ها: اعیان ثابتة؛ معدوم ثابت؛ ابن تیمیه؛ ابن عربی؛ عرفان.

Ibn Taymiyyah's Views on Mystical Perception of "Fixed Entities" (Ayn Sabitah); A Critical Analysis

Reza Jalili*
Morteza Khosroshahi**

Abstract

Ibn Taymiyyah claims that "Fixed Entities" should be considered as one of the important pillars of the Unity Theory. He believes that the stable non-existent and considering it as an object by Ibn Arabi is blasphemous and worse than Eternal Fixed (Sabetate Azali) which stated by Mutazila. This study attempts to discover Ibn Taymiyyah's ideas by descriptive-analytical method. Ibn Taymiyyah can be considered as does not have enough knowledge about mysticism and its terms. Since in all his works, he has criticized its principles and foundations with an academic and materialistic mind, as well as without paying attention to the common mystical language and terms. Fixed entities in Ibn Arabi's point of view, in second determination of the Almighty, have a fixed objectivity, not an existential object and is directly related to the manifestation of divine names and attributes. Accordingly, he believes that the divine names emerge through the path of the fixed entities and the external entities are the manifestations and existential effects of the fixed entities. Therefore, it should be said: neither the defects of the eternal fixed (Sabetate Azali) affect this theory nor the criticisms of Ibn Taymiyyah. Ibn

* University of Religions and Denominations, Phd Student

rezajalili@chmail.ir

** University of Religions and Denominations, Phd

dr.morteza.khosroshahi@gmail.com

Taymiyyah's critique is rooted in his ontological and epistemological foundations.

Key Terms: *Fixed Entities, Stable non-existence, Ibn Taymiyyah, Ibn Arabi, Mysticism.*